

ក្បួនស័ង្ខេប

ប្រាសាទបាវេសី តាមប្រាសាទស័ង្ខេប
ប្រាសាទបាវេសី តាមប្រាសាទស័ង្ខេប

រៀបចំដោយ

ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ស្ថាប័នសិលាសាស្ត្រ ៩ ប្រភេទ
១៩៣ ពណ៌សិលាសាស្ត្រស្ថាប័ន តាមប្រាសាទស័ង្ខេប ប្រាសាទស័ង្ខេប
រាជធានីភ្នំពេញ ២០០០

លេខសៀវភៅ/លេខសៀវភៅ ០ ៤៣២៤ ២១២៩

คู่มือมาตรฐาน

บ้านกึ่งไม้แบบเดี่ยว สำหรับคู่มือมาตรฐาน
อำเภอหนองบัว อุดรธานีตาม

พิกัดแผนที่

แผนที่ระหว่าง ๕๖๔๐๑๑ มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐

พิมพ์ครั้งที่ ๒-RTSD ลำดับชุด L ๗๐๑๗

พิกัดกริด ๔๘ PUC ๑๔๗๓๖๘

เส้นรุ้ง ๑๕ องศา ๔๒ ลิปดา ๐๙ พิลิปดา เหนือ

เส้นแวง ๑๐๓ องศา ๑๖ ลิปดา ๓๒ พิลิปดา ตะวันออก

สิ่งสำคัญที่ขึ้นทะเบียน

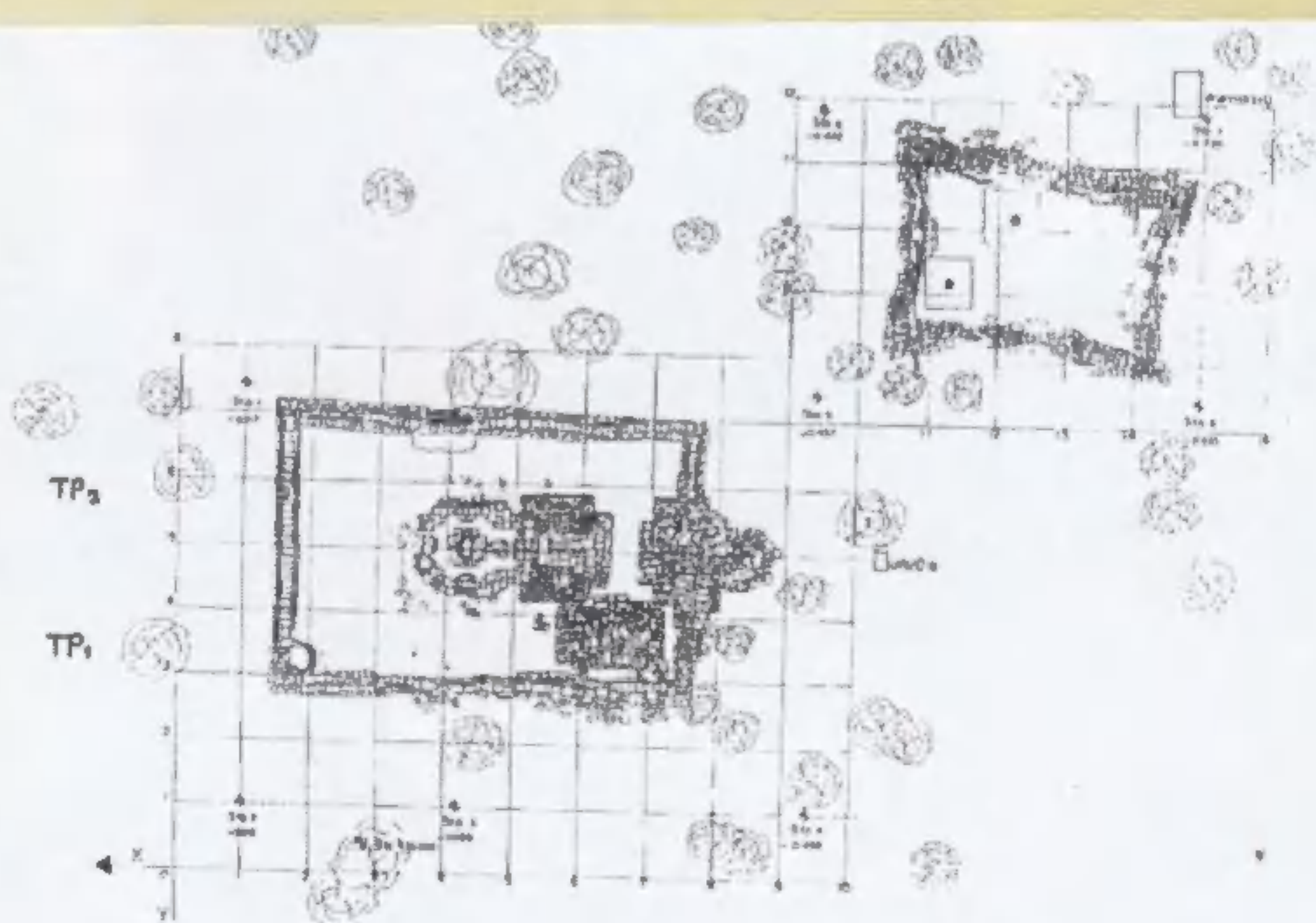
๑. ปรากฏประธาน หรือปราสาทประธาน

๒. บรรณาลัย

๓. โคปุระ หรือประตูซุ้ม

๔. กำแพงแก้ว

๕. สระน้ำ

แผนผังบริเวณโบราณสถานทุ่งรัตน

ประวัติสังเขป

จากจารึกปราสาทตาพรหมในประเทศกัมพูชา ได้กล่าวถึงพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ แห่งราชอาณาจักรขแมร์โปรดให้สร้างสถานพยาบาล (อโรคยาศาล) ๑๐๒ แห่งในอาณาเขตของพระราชอาณาจักร ซึ่งได้ปรากฏศาสนสถานประจำสถานพยาบาลในดินแดนประเทศไทยอยู่หลายแห่งด้วยกัน โดยมีรูปแบบกำหนดที่คล้ายคลึงกัน คือ ปราสาทประธานบรรณาลัย ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว มีโคปุระด้านหน้านอกกำแพง มีสระน้ำ ๑ สระที่มุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ กุสันตรัตน์ก็จัดเป็นโบราณสถานประเภทศาสนสถานประจำสถานพยาบาลด้วยอีกแห่งหนึ่ง

ลักษณะรูปแบบศิลปกรรม

เป็นกลุ่มโบราณสถานประกอบด้วย

๑. ปราสาทประธาน

ก่อด้วยศิลาแลง แผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ก่อमुखยื่นด้านหน้า ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้ก่อเว้นเป็นช่องหน้าต่าง मुखมีหลังคารูปโค้งทรงประทุนปราสาทประธาน ก่อเป็นผนังทึบทั้งสามด้านโดยทำเป็นประตูหลอก

ปราสาทประธาน

๒. บรรณาลัย

ก่อด้วยศิลาแลง เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ด้านหน้าก่อเป็นมุขสั้นๆ ตั้งอยู่ทางมุมทิศตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทประธาน

บรรณาลัย

๓. โคปุระ หรือประตูซุ้ม

ก่อด้วยศิลาแลง ตั้งอยู่กึ่งกลางของแนวกำแพงแก้ว ด้านทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นมุขสามด้าน คือด้านทิศเหนือทิศตะวันตก และทิศใต้ ที่ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีบันไดขึ้น - ลง หลังคาทรงโค้งประทุน

โคปุระ หรือประตูซุ้ม

๔. กำแพงแก้ว

ก่อด้วยศิลาแลง สร้างต่อเนื่องจากประตูชุม
ทิศตะวันออกล้อมรอบปราสาทประธาน และบรรณาลัย
ชั้นบนสุดของแนวกำแพงมีร่องรอยการสกัดสำหรับ
วางทับหลังกำแพง

๕. สระน้ำ

อยู่บริเวณด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือนอก
กำแพงแก้ว มีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าลึกประมาณ ๒ เมตร
ขอบสระกรุด้วยศิลาแลงซ้อนลดหลั่นลงไปจนถึงก้นสระ

สระน้ำ

อายุสมัย

ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗
แห่งราชอาณาจักรเขมร

ประเภทโบราณสถาน

ศาสนสถานประจำอโรคยาศาล (สถานพยาบาล)
สร้างเนื่องในพุทธศาสนาเถรวาท

ลักษณะการใช้งานในปัจจุบัน

โบราณสถาน (ร้าง) เป็นที่เคารพบูชาของท้องถิ่นและ
ประเพณี “สร่งกู่” ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

การดำเนินงาน

๑. พ.ศ. ๒๕๑๕ หน่วยศิลปากรที่ ๗ ขอนแก่น ขุดแต่งพบประติมากรรมหินทรายที่สำคัญหลายชิ้น ได้แก่ พระวัชรธร พระพุทธรูปนาคปรก ศิลปะแบบบายนของเขมร

๒. พ.ศ. ๒๕๓๗ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ตามโครงการศึกษาวิจัยร่วมฝรั่งเศส-ไทย ดำเนินการขุดค้นบริเวณภายในและภายนอกกำแพงแก้ว จำนวน ๔ หลุม

๓. พ.ศ. ๒๕๔๒ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น ขุดแต่งและขุดค้นเพื่อศึกษาหลักฐานและรูปแบบเพื่อเตรียมการบูรณะต่อไป

การขึ้นทะเบียน

๑. กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๕๒ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ ระบุชื่อ “กุสันทรัตน์ อำเภอวาปีประทุม ตำบลนาดัน”

๒. กำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ พื้นที่ประมาณ ๕ ไร่ ๓ งาน ๙๓ ตารางวา ระบุชื่อ “วัดกุสันทรัตน์ ตำบลนาดัน อำเภอวาปีประทุม” แกะไขชื่อและท้องที่การปกครองเป็น “โบราณสถานกุสันทรัตน์ ตำบลหนองไผ่ อำเภอนาดัน”

ที่มาของข้อมูล

ทำเนียบโบราณสถานขึ้นทะเบียนอีสานบน

สำนักงานโบราณคดี

และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๗ ขอนแก่น

หน้า ๑๗๓ - ๑๗๖, พ.ศ. ๒๕๔๕.